

Поставала нагальна потреба зміни старого чи вироблення нового стилю навчальної діяльності. Некерованість процесу формування індивідуальних прийомів навчання зазвичай згубно впливає на якість підготовки майбутніх спеціалістів. Не викликає сумніву той факт, що для сучасного суспільства вкрай потрібні такі спеціалісти, які б вирізнялись логічним мисленням, високим рівнем саморегуляції, вмінням раціонально розподіляти робочий час, самостійно підвищувати рівень професійної компетентності та збагачуватись особистісно, а також уміти виробляти власні продуктивні прийоми й способи розв'язання різноманітних завдань, пов'язаних з реалізацією обраної професійної діяльності.

Саме тому студенту важливо знати особливості власного індивідуального стилю учіння. Розуміння своїх сильних та слабких сторін, а також усвідомлення зв'язку стилю з факторами, що його зумовлюють, є однією з умов оптимізації навчальної діяльності. Це важливо тому, що реалізація власного потенціалу в досягненні високих результатів у навчальній діяльності залежить від специфічних особливостей сформованого стилю учіння.

Висновки. Таким чином, у нових історичних умовах відбувається модернізація вищої освіти, переорієнтація спрямованості навчально-виховного процесу на формування фахівців з широким кругозором, інноваційним мисленням і творчими здібностями, здатних генерувати нові ідеї, без чого неможливий поступальний розвиток суспільства.

Література

1. Вайнштейн М. Критичне мислення як основа демократичного навчання / М. Вайнштейн // Рідна школа. – 2001. – № 4. – С. 49–51.
2. Галузинский В.М. Индивидуальный подход в воспитании учащихся / В.М. Галузинский. – К., 1982.
3. Заболотська О. Формування та розвиток студента як індивідуальності / О. Заболотська // Вища освіта України. – 2005. – № 2. – С. 88–93.
4. Малімонов В.І. Перспективи формування та розвитку особистості [Електронний ресурс] / В.І. Малімонов. – Режим доступу: <http://www.vmalimon.if.ua>.
5. Мерлин В. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. Мерлин. – М., 1986. – 256 с.
6. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2009. – С. 262–289.
7. Фромм Э. Иметь или быть / Э. Фромм. – 2-е изд., доп. – М. : Прогресс, 1990. – 180 с.
8. Штатке К. Студенты. Становление личности / К. Штатке. – М. : Прогресс, 1982. – 135 с.

ЧЕРЕПЄХІНА О.А.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасне становище фахової підготовки фахівців з психології в Україні перебуває нині на етапі пошуку стратегічних шляхів свого подальшого розвитку й удосконалення. Пріоритетним напрямом трансформаційних змін визнається розбудова професійної освіти психологів на засадах євроінтеграції, що посилює необхідність особистісної зорієнто-

ваності навчального процесу у вищій школі. Сучасні науковці й практики виділяють такі складові цього необхідного етапу у фаховій підготовці майбутніх психологів: усвідомлення зростання ролі самостійної роботи студентів, що стимулює підвищення індивідуалізації контролю знань; переосмислення ролі й місця професіоналізму як інтегративної якості майбутнього психолога; реформування вищої психологічної освіти відповідно до основних положень Болонської угоди; перебудову системи фахової підготовки на організацію умов для формування професіоналізму майбутніх психологів тощо. Всі ці та багато інших завдань потребують компетентного вирішення як на рівні теорії фахової підготовки психологів у ВНЗ, так і на рівні її методики. Традиційний особистісно орієнтований підхід у педагогіці виступає тут як новітній інструмент запровадження положень Болонської угоди, особливо підкреслюючи при цьому значення самостійної індивідуальної роботи студентів.

В умовах реформування вищої освіти особливу актуальність і необхідність розробки особистісного підходу відчують викладачі, які здійснюють фахову підготовку фахівців людиноцентристських професій, яким самим у майбутньому доведеться застосовувати особистісно орієнтовані технології, адже вони безпосередньо стикатимуться з питаннями індивідуального та творчого підходу до особистості.

Мета статті – розкрити актуальні питання підготовки психологів у ВНЗ.

Одним із стратегічних завдань реформування школи, згідно з Державною національною програмою “Освіта” (“Україна XXI століття”), є формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного й морального здоров’я. Вирішення цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту та методів навчально-виховного процесу, спрямованого саме на розвиток особистості студентів, а тому завдання формування професіоналізму особистості в майбутніх психологів вдається вже не таким складно виконуваним. Це особливо стосується такого визначального періоду в житті молодої людини, як студентські роки, коли здійснюється інтенсивне особистісне і професійне самовизначення, вибір подальшого життєвого шляху.

Особистісно орієнтований підхід розглядає механізми особистісного існування майбутнього психолога (рефлексію, вибірковість, відповідальність, автономність тощо) як самоціль вищої освіти, досягненню якої в кінцевому результаті підпорядковані його змістові та процесуальні компоненти, при цьому ефективність формування професіоналізму зростає завдяки тому, що цей зміст, набуваючи якісно нової особистісної суті, виступає як зміст і середовище становлення особистісного й допрофесійного досвіду майбутнього психолога.

Слід зазначити, що сучасна вища школа поступово переорієнтовується на розвиток особистості студента. Однак цьому процесові поки що бракує цілеспрямованості та науково-методичного забезпечення. Тому процес “особистісної” перебудови навчально-виховного процесу

відбувається спонтанно, повільно, неефективно. Відхід від традиційної зунівської парадигми відбувається нерівномірно. У зв'язку із цим педагоги й майбутні психологи все помітніше усвідомлюють гостру потребу у створенні та реалізації особистісного підходу до студентів – майбутніх психологів як одного з базових принципів організації навчально-виховної роботи, що обґрунтовується сучасною психологією та педагогікою. Такий підхід має сприяти більш цілеспрямованому, гармонійному розвитку особистості майбутнього психолога як громадянина й творчого працівника, який діє професійно.

Як свідчить педагогіка вищої школи, розробка особистісного підходу – дуже складна теоретична та практична проблема, що зумовлено, перш за все, тією обставиною, що особистість є чи не найскладнішим утворенням у світі й одночасно суб'єктом перетворення цього світу та самого себе. Серед спеціалістів набуває все більшого визнання думка, що всебічне дослідження й розвиток особистості – це фундаментальна комплексна наукова проблема, яка потребує міждисциплінарного дослідження. Водночас ключову роль у вирішенні цієї проблеми відіграє психологія, оскільки особистість – це, передусім, психічне новоутворення. Психологічні закономірності посідають центральне місце в загальнонауковому уявленні про особистість, її розвиток та діяльність. Тому саме фахівець з психології сам так сильно потребує індивідуального підходу до себе ще на етапі навчання у ВНЗ.

У цьому контексті особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого становить сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку. Інакше кажучи, особистісний підхід – це методологічний інструментарій, розробка якого має спиратися на синтез виявлених психологічною та педагогічною наукою закономірностей побудови, функціонування й розвитку особистості. Використання цього інструментарію має збагатити процес формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі.

Науково-практичне розв'язання проблеми запровадження особистісно орієнтованого підходу не варто розглядати спрощено, як таке, для якого достатньо лише взяти вже існуючі в науці принципи та знання про особистість, її розвиток, засоби стимулювання й штучно об'єднати їх у певну сукупність теоретико-практичних понять і методів. Фактично ж, з огляду на стан дослідження проблеми особистості в сучасній науці, майже всі необхідні й можливі психолого-педагогічні компоненти особистісного підходу потребують подальшого допрацювання або корекції в різних аспектах та узгодження одне з одним у цілісному контексті фахової підготовки у ВНЗ.

Визначаючи теоретичні й методичні основи особистісного підходу в процесі формування професіоналізму майбутніх психологів у процесі фахової підготовки, доцільно спиратися на певні наукові положення, що

складались у нечисленних спробах формування цього підходу в психології та педагогіці, і на відповідні дані психологічних досліджень особистості. Це дасть змогу сформулювати сучасні вимоги до такого підходу й визначити його місце в цілісній концепції формування професіоналізму.

Витоки особистісного підходу вбачаємо в різноманітних дослідженнях особистості, що були проведені такими представниками класичної психології, як: У. Джемс, В. Штерн, Е. Шпрангер, З. Фрейд, І.О. Сікорський, М.М. Ланге, О.Ф. Лазурський, К. Юнг, П. Жане, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Г. Олпорт, А. Маслоу, Е. Муньє, К. Роджерс, К. Леонард, Ф. Лерш, С.Л. Рубінштейн, Б.М. Теплов, Б.Г. Ананьєв, В.Г. Ковальов, В.М. М'ясищев, О.М. Леонтьєв, Г.С. Костюк, П.М. Пелех, П.Р. Чамата, В.С. Мерлін, О.О. Бодальов, Б.Ф. Ломов, Д.Ф. Ніколенко та багато інших.

Такі представники психології та педагогіки трудової й професійної підготовки сформували важливі передумови становлення особистісного підходу: Г.С. Костюк, Є.О. Мілерян, Є.О. Климов, О.Ю. Голомшток, І.А. Зязюн, Ф.І. Іващенко, Т.В. Кудрявцев, В.О. Моляко, Е.О. Фарапонова, В.В. Чебишева, М.І. Шкіль, М.Д. Ярмаченко, Н.Г. Ничкало, Ю.І. Машбиць, Г.О. Балл, Ю.З. Гільбух, В.М. Бондаровська, В.А. Козаков, В.А. Семиченко, Ю.Л. Трофімов, Н.В. Чепелева, О.М. Пехота, С.О. Сисоєва, Т.С. Яценко та інші.

Видатні психологи сучасності, а саме: К.О. Абульханова-Славська, В.В. Давидов, М.Ю. Малков, В.О. Моляко, Л.М. Проколієнко, О.М. Ткаченко, І.С. Якиманська, О.Г. Асмолов, І.Д. Бех, О.І. Кульчицька, В.Ф. Моргун, В.В. Столін, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, В.М. Титов та інші, – сформулювали вимоги до застосування особистісно орієнтованого підходу в освіті.

Про потребу розробки особистісного підходу у сфері професійного самовизначення учнів свідчать праці С.У. Гончаренка, В.М. Мадзігона, Є.М. Павлютенкова, Д.О. Тхоржевського, Б.О. Федоришина, В.В. Синявського, М.П. Тищенко, П.А. Гончарука, П.С. Перепелиці, Н.А. Побірченко, М.Л. Смульсон, Г.О. Євдокимової, Д.Ф. Крюкової та інших.

Підґрунтям дослідження проблеми особистісного підходу стали вчення з психології, що були започатковані у 1960–1970-ті рр. такими науковцями, як: Л.І. Божович, Н.С. Лейтес, К.К. Платонов, які пов'язували його з необхідністю цілісного вивчення психіки людини. Так, К.К. Платонов встановив, що особистісний підхід є загальним принципом психології, який доцільно запроваджувати, передусім, у психології праці та педагогічній психології [3].

Продовжуючи вивчення витоків особистісного підходу в освіті було виділено дві форми його становлення в психологічній науці – імпліцитна та експліцитна. Імпліцитна форма містить переважно аналітичні дослідження різних аспектів особистості, в яких особистісний підхід формується неусвідомлено й використовується в неявному вигляді, а при експліцитному підході інтегративна роль особистості усвідомлюється виразніше, чіткіше, що визначає проведення психологічних досліджень на

засадах цілісності, системності. Зокрема, Л.І. Божович підкреслювала, що педагогічна психологія потребує дійсно особистісно орієнтованого підходу, що передбачає розгляд кожної окремої психічної властивості в контексті особистості в цілому, у контексті загальної структури особистості й тієї функції, яку вони виконують у процесі відносин дитини з навколишньою дійсністю [1]. Схожої думки дотримувався К.К. Платонов, який вважав, що особистісний підхід є принципом психологічної науки, а проблема його побудови – центральна для педагогічної психології [3]. На думку Н.С. Лейтеса, необхідно сформулювати адекватні складній психічній дійсності цілісні концептуальні підходи, які необхідні для її всебічного вивчення. І саме особистісний підхід відповідає цим вимогам та створюється шляхом синтезу індивідуального й вікового підходів, діалектичного розв'язання питання про співвідношення загального, особливого та одиничного в характеристиці психіки людини.

Аналізуючи праці таких вчених, як Л.І. Божович, К.К. Платонов, Н.С. Лейтес, О.М. Леонтьєв, Г.С. Костюк, А.В. Петровський та інші, можна припустити, що наукове уявлення про особистість, її психологічну структуру утворює концептуальну основу побудови особистісного підходу, його вихідний компонент [2]. Запропоновані в 1960–1970-х рр. варіанти особистісного підходу обмежувались розглядом саме цього компонента, тому їх можна вважати первісними формами становлення цього підходу. Питання розробки особистісного підходу в педагогіці та психології порушено в працях В.О. Сухомлинського, І.С. Кона, В.Л. Васильєва, А.В. Петровського, А. Петкова, Б.О. Федоришина, В.Є. Чудновського та інших у 1970–1990-х рр. На початку ХХІ ст. зростає інтерес до особистісного підходу саме в педагогічній психології та практичній педагогіці, зокрема, педагогіці вищої школи.

Особистісно орієнтований підхід у психології окреслений у працях таких психологів, як: І.Д. Бех, Н.С. Лейтес, С.Д. Максименко, О.М. Пехота, В.В. Рибалка, В.А. Семиченко, Б.О. Федоришин та інші, які спирались на розуміння особистості Л.С. Виготським, С.Л. Рубінштейном, Г.С. Костюком, О.М. Леонтьєвим та ін. Враховуючи складність розробки такого підходу, вчені вважають за доцільне здійснювати його побудову на шляху переходу до нього від інших, більш розроблених підходів, тому пропонуються такі його форми, як “особистісно-соціально-діяльнісний підхід” (О.В. Барабаншиков, М.Ф. Феденко), “принцип діяльнісно-особистісного підходу” (В.І. Андрєєв), “особистісно-діяльнісний підхід” (І.О. Зимня), “системний особистісно-діяльнісний підхід” (Л.М. Деркач), “індивідуально-особистісний підхід” (О.Я. Савченко) тощо.

Отже, ми доходимо висновку, що особистісний підхід все частіше утверджується як провідний педагогічний принцип організації навчального процесу у вищій школі, від якого багато в чому залежить ефективність функціонування системи вищої освіти. Проте рівень його науково-методичного обґрунтування не задовольняє ні теоретиків, ні педагогів-практиків. Отже, дослідження проблеми особистісного підходу в системі

освіти в цілому й у такій її складовій, як фахова підготовка майбутніх психологів у ВНЗ, є актуальним.

Однак деякі напрацювання в цій сфері є. Так, важливим аспектом здійснення особистісного підходу в сходовознавчій освіті є сприяння розвиткові комунікативної сфери особистості. Важливі положення щодо такого розвитку містяться, зокрема, в концепціях діалогу культур, внутрішнього діалогу як засобу входження індивіда в культуру, школи діалогу культур (М.М. Бахтін, В.С. Біблер, С.Ю. Курганов, В.Ф. Литовський, Л.О. Месеняшина та ін.).

Узагальнивши ці дані в контексті особистісного підходу, вчені запропонували нову схему диференціації та інтеграції профільного навчання старшокласників, яка фактично починає опрацьовуватись сучасною системою освіти. Вона передбачає здійснення п'яти етапів або типів організації профільного навчання. Особистісний підхід дає змогу повному усвідомити проблему особистісної переорієнтації системи освіти та профільного навчання, накреслити шляхи експериментального дослідження такої трансформації. Однак такі позиції особистісно орієнтованого підходу не розкривають горизонтів освіти у вищій школі, тому означена проблема потребує особливого вивчення на рівні фахової підготовки майбутніх психологів у вищій школі.

Дослідженнями В.Є. Чудновського, І.С. Кона, В.І. Андрєєвої, І.О. Зимньої, Л.М. Деркача, Т.В. Равчиної, Т.Г. Тюріної, О.Я. Савченко та інших учених ознаменувалися 1980–1990-х рр. у цих працях наголошено на двох важливих компонентах особистісного підходу: методико-психодіагностичному та психолого-технологічному. Провідним постулатом стає володіння адекватними методами цілісного пізнання особистості учня, використання відповідних психолого-технологічних засобів навчання та виховання визнаються необхідною передумовою ефективного розуміння й розвитку особистості учнівської молоді.

Поступово роль особистісного підходу починають усвідомлювати в організації профорієнтаційної роботи зі школярами. Так, Б.О. Федоришин вважує, що для досягнення профконсультаційних цілей потрібний обґрунтований психологічний аналіз особистості учня, складання його характеристики саме на основі особистісного підходу, для якого характерний розгляд взаємозв'язку властивостей особистості у взаємо-регуляторному плані. К.М. Мешалкіна проаналізувала безпосереднє застосування особистісного підходу в профільному навчанні старшокласників і визначила, що необхідним є суттєве оновлення його теоретичних та методичних засад, ґрунтовної розробки його компонентів у ході психолого-педагогічного експерименту.

Отже, особистісно орієнтований підхід треба розглядати як основний психолого-педагогічний принцип, методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, профільних орієнтацій, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, що забезпечують більш глибоке цілісне

розуміння, пізнання особистості студента й на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах системи освіти та її важливої вищої освіти.

У контексті нашого дослідження важливим кроком є характеристика особистісного підходу, що значно розширюється на основі визначення його інтегративної функції щодо інших психолого-педагогічних підходів з формування професіоналізму майбутніх психологів у ВНЗ. Аналіз численних праць доводить взаємозв'язок між індивідуально-психологічним, соціально-психологічним, віковим та діяльнісним підходами до особистості, які фактично утворюють єдиний комплекс підходів.

Взаємозумовленість цих підходів, спроби їх об'єднання через спільну для них категорію особистості, створення дослідниками комплексних, перехідних форм (“особистісно-соціально-діяльнісний” підхід, принцип “діялісно-особистісного” підходу, “індивідуально-особистісний” підхід тощо) дають підстави розглядати їх цілісно, у контексті єдиного особистісного підходу, у який вони можуть бути залучені як складові. Тому ми розуміємо особистісно орієнтований та особистісний підходи як синонімічні. При цьому особистісний підхід набуває більш повної, ніж у первісних спробах його побудови, змістовно-структурної характеристики.

Центральною ланкою особистісного підходу є категорія особистості, сутність якої розкрито у працях як зарубіжних Л.А. Первіна, Л.А. Хілла і Д.І. Зіглера, Д. Фейста, К. Холла і Г. Ліндсея, так і вітчизняних науковців: В.В. Давидова, О.В. Запорожця, В.П. Зінченка, Б.Ф. Ломова, О.Р. Лурії, О.М. Матюшкіна; А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського, Л.О. Карпенка, Г.С. Костюка та ін. На основі цього можна виділити ряд базових ознак особистості: соціальна зумовленість, соціальність особистості, індивідуальна своєрідність, індивідуальність, активність, що має форму продуктивної діяльності, соціальної поведінки, здатність до зростання, розвитку й адаптації до навколишнього середовища, системність побудови та функціонування.

Таким чином, стає зрозумілим, що в основі особистісно орієнтованого підходу лежать глибинно психологічні коріння. У вітчизняній психології цим корінням є методологічні підходи й принципи психологічної науки: детермінізму, єдності психіки і діяльності, відображення, розвитку, системно-структурний. Останні найбільш ґрунтовно і цілісно сформульовані українським психологом О.М. Ткаченком, який узагальнив відповідні погляди Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, О.М. Леонтьєва, Г.С. Костюка та ін.

Отже, нами розглянуто теоретичні засади особистісно орієнтованого підходу для формування професіоналізму майбутніх психологів у ВНЗ. У цьому випадку особистісний підхід являє собою методологічний інструментарій, що базується на закономірностях будови, функціонування й розвитку особистості студента – майбутнього психолога і являє собою сукупність концептуальних уявлень, психодіагностичних та формувальних засобів, що сприяють глибшому й повнішому розумінню особистості

студентів і є основою для їх гармонійного професійного розвитку та саморозвитку.

Нами встановлено, що застосування особистісного підходу у фаховій підготовці майбутніх психологів сприяє формуванню особистісної готовності до подальшої професійної діяльності як психолога. Зокрема, ефективними в контексті особистісного підходу виявляються методики психолого-педагогічного впливу, розроблені в рамках концепції активних методів навчання, які спрямовані передусім на формування й розвиток перцептивної, комунікативної, контитивної та інших сфер особистості.

Відомо, що традиційна вища психологічна освіта, що має на меті функціональну освіченість людини, використовує особистість саме в ролі засобу, спирається на механізми мотивації, ціннісної орієнтації як на свого роду рушійні сили досягнення заданих ззовні цілей. Розвиток цих особистісних “механізмів”, “функцій” здійснюється в цьому випадку попутньо, у тих аспектах, у яких вони стають необхідними для соціальної орієнтації індивіда. В.В. Рибалка вказує, що сучасна школа поступово переорієнтовується на розвиток особистості студентів. Схожі тенденції відбуваються й у сфері вищої школи. Однак цьому процесові поки що бракує цілеспрямованості, науково-методичного забезпечення. Саме тому процес “особистісної” перебудови, персоналізації навчально-виховної роботи відбувається спонтанно, повільно, неефективно [4].

Якщо порівнювати закономірності особистісно зорієнтованого навчання з традиційним навчанням, орієнтованим на знання (С.І. Подмазін, В.В. Серіков, І.С. Якиманська), то можна виділити такі специфічні його ознаки:

1. Якщо традиційне навчання має предметом проективної діяльності фрагмент змісту цього навчання і його діяльнісно-процесуальне забезпечення, то за умов особистісно зорієнтованого навчання елементом проектування виступає не фрагмент матеріалу, а подія в житті особистості майбутніх психологів, яка надає їй цілісного допрофесійного досвіду, в якому знання – це його частина.

2. Проектування навчання, стаючи спільною діяльністю студента і викладача, дає змогу розглядати майбутню професію як спосіб життєдіяльності суб’єктів навчання, а не як аудиторні форми організації навчання.

3. Фахова підготовка в такому разі втрачає традиційні для неї риси штучності та зовнішньої регламентації й набуває ознак природної життєдіяльності людини. Відповідно, і взаємодія учасників навчальної діяльності набуває рис міжособистісного, міжсуб’єктного спілкування, унаслідок чого викладач виступає як особистість, а не як функціонер, оскільки його внутрішній особистісний світ стає частиною змісту освіти.

Так, результати досліджень І.С. Якиманської показують, що для розуміння особистісно орієнтованого навчання важливими є такі позиції, по-творчому перероблені нами:

– особистісно орієнтоване навчання має забезпечувати професійний розвиток і саморозвиток особистості майбутнього психолога,

виходячи з вияву його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнавальної та майбутньої професійної діяльності;

– зміст вищої освіти, її технології й методи підбираються та організовуються так, щоб студент міг виявити вибірковість до навчального матеріалу, зокрема, продемонструвати схильність до певних видів роботи психолога;

– особистісно орієнтоване навчання передбачає врахування не тільки рівня досягнутих знань, умінь і навичок майбутніх психологів, а й рівень актуальної сформованості складових професіоналізму, таких як образ професійного мислення, професійна Я-концепція, професійна самосвідомість тощо;

– основою особистісно орієнтованого навчання є варіативність, тобто визнання різноманітності змісту й форм навчального процесу, які педагог повинен вибирати з урахуванням мети розвитку кожного студента, його педагогічної підтримки в навчально-пізнавальному процесі [5].

Іншими словами, метою особистісно орієнтованого навчання як вихідного положення при формуванні професіоналізму майбутніх психологів у процесі фахової підготовки у ВНЗ є створення умов, які сприяють тому, щоб при засвоєнні будь-якого компонента змісту психологічної освіти розвивалась сфера особистісно-професійних функцій студента. А визнання його головною дійовою фігурою всього процесу фахової підготовки становить, на нашу думку, суть особистісно орієнтованої педагогіки. Саме тому вища освіта, орієнтована на розвиток особистості, – це особливий вид освіти, і хоча він органічно пов'язаний з іншими напрямками освітньої діяльності та не замінюється ними, оскільки складніший за організаційно-структурними характеристиками й психологічними механізмами. Його мета – розвиток особистості професіонала – у різних наукових школах інтерпретується по-різному. Так, у нашому випадку мова йде про розвиток здатності майбутніх психологів бути професіоналами: набувати якостей професійності, розвивати в себе професійні здібності, емпатії, конгруентність тощо; обирати життєвий зміст, ґрунтуючись на усвідомленні свого професійного призначення. Тобто здійснювати особистісні дії.

Більшість авторів підкреслює важливість формування позитивної Я-концепції особистості майбутнього психолога, що полягає в теоретичному та практичному оволодінні ними психологічними знаннями, вмінню застосуванню набутих знань у реальних життєвих та професійних ситуаціях, у пізнанні себе як особистості та свого рівня самоактуалізації з метою особистісного й професійного зростання. Високий рівень професійної саморегуляції поведінки майбутніх психологів виявляється в тонкості, диференційованості та адекватності всіх усвідомлюваних форм поведінки, вчинків, вербальних проявів і корелює з високим рівнем розвитку професійної самосвідомості.

Таким чином, особистісно орієнтований підхід у фаховій підготовці майбутніх психологів задовольняє мету – формування професіоналізму в майбутніх психологів і передбачає:

1) холістичне уявлення про бажаний передбачуваний результат навчального процесу, під яким розуміється сформований на високому рівні професіоналізм майбутніх психологів;

2) необхідність проектування не тільки знання як кінцевого продукту майбутніх фахівців з психології, а й процедури засвоєння матеріалу, світоглядних і професійних ідей (об'єктом проектування при цьому мають виступати майбутня професійна діяльність, дидактичне середовище та навчальна ситуація);

3) тези, які постулюють орієнтацію на те, що формувальний вплив на студентів можуть здійснювати тільки суб'єкти, які володіють якісно новим уявленням про модель психолога-професіонала. Ця модель має містити уявлення про якісно нові функції та можливості майбутніх психологів у структурі цілісної особистісно-гуманітарної ситуації учіння. Метод навчальної роботи передбачає об'єднання когнітивного, мотиваційного, особистісного, операційного компонентів та підструктури професійного досвіду.

Отже, базуючись саме на вищезазначених положеннях, система формувальних впливів передбачає особистісний підхід до врахування всіх механізмів і факторів активізації процесів професійної самосвідомості в студентів у процесі фахової підготовки та спрямована на створення рфлексивного середовища, яке б оптимально сприяло професійній амоактуалізації майбутнього психолога, формуванню в нього професіоналізму. Резюмуючи розгляд поставлених завдань, ми вважаємо, що реалізація їх у практиці підготовки майбутніх психологів може забезпечити особистісно зорієнтоване навчання для формування професіоналізму останніх.

Висновки. Таким чином, особистісно орієнтоване навчання являє собою мету вищої психологічної освіти. Ефективність засвоєння предметного змісту навчання зростає завдяки тому, що він, набуваючи тепер якісно нової особистісної суті, виступає як зміст і середовище становлення професійного досвіду майбутніх фахівців з психології.

Література

1. Божович Л.И. Проблемы развития мотивационной сферы ребёнка / Л.И. Божович // Изучение мотивации поведения детей и подростков. – М., 1972. – С. 7–44.
2. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъектности / В.А. Петровский. – Ростов н/Д : Феникс, 1996. – 512 с.
3. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
4. Рибалка В.В. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / В.В. Рибалка ; [за ред. І.А. Зязюна]. – К. : Віпол, 2000. – 626 с.
5. Самоукина Н.В. Психология и педагогика профессиональной деятельности / Н.В. Самоукина. – М. : ТАНДЭМ : ЭКМОС, 1999. – 352 с.
6. Личностно-профессиональное развитие психолога в системе высшего образования : монография. – М., 2000. – 212 с.